

Risikofylt lek og skader

Av: Malin Gjengstø Gustad

Bacheloroppgave

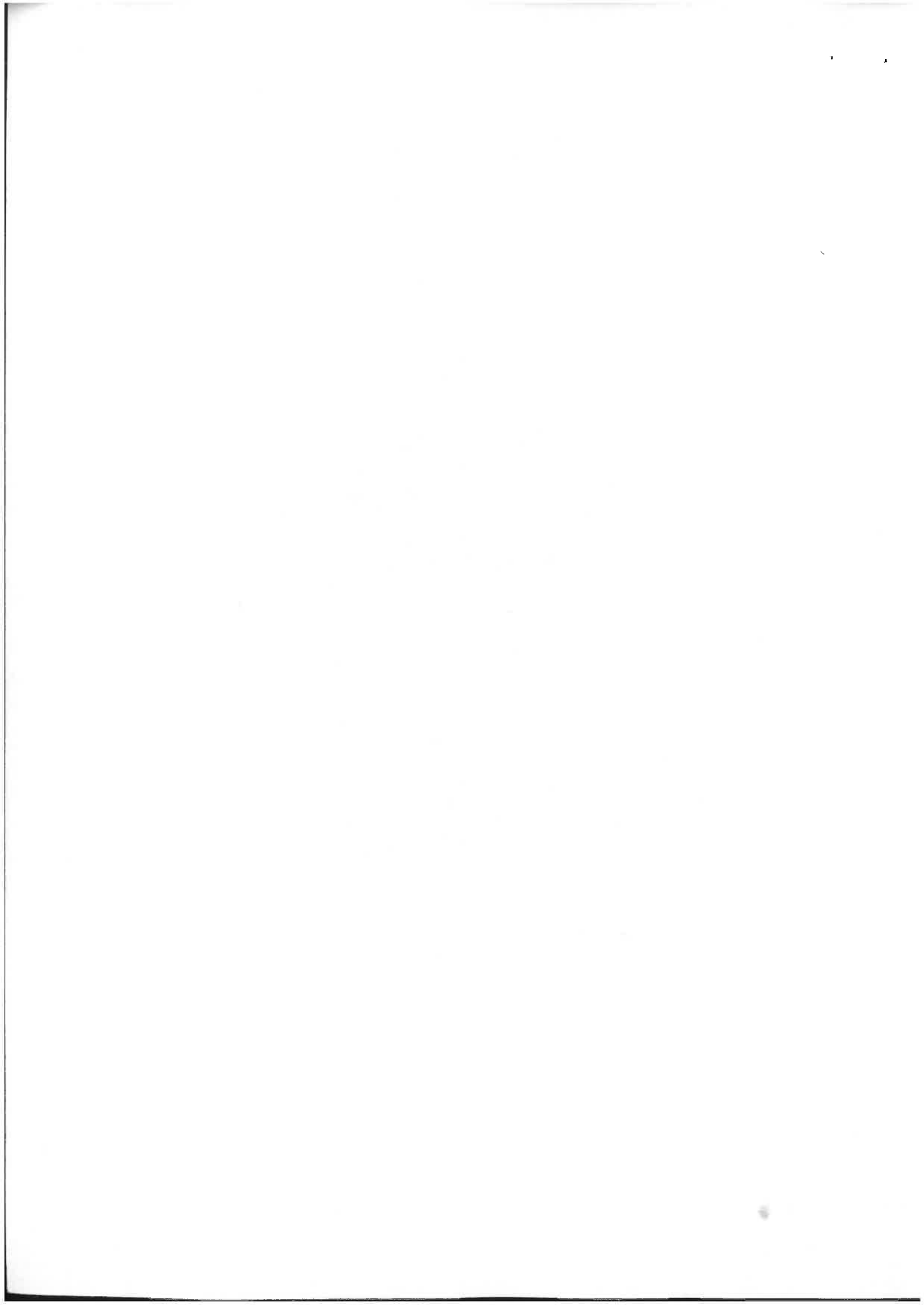
Kandidatnummer: 232

Emnenavn: Pedagogikk og fysisk fostring

Trondheim, april 2014

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	2
2. Teori	3
2.1 Begrepsavklaring	3
2.2 Risikofylt lek.....	4
2.2.1 Risikomestring.....	4
2.2.2 Kjønnforskjeller.....	5
2.3 Barnehagen som arena for spenningsopplevelser.....	6
2.4 Sikkerhet.....	7
2.4.1 Skader og ulykker.....	8
3. Metode	9
3.1 Valg av metode.....	10
3.2 Intervju.....	10
3.3 Utvalg av data.....	11
3.4 Beskrivelse av utvalget.....	12
3.5 Metodekritikk.....	12
3.5.1 Relevans og gyldighet.....	12
3.5.2 Pålitelighet.....	12
3.6 Kildekritikk	13
3.7 Etske retningslinjer	14
3.7.1 Forskningsetikk.....	14
3.7.2 Personopplysningsloven.....	14
3.7.3 Anonymitet.....	14
4. Funn og drøfting	15
4.1 Risikofylt lek.....	15
4.2 Risikomestring.....	17
4.3 Kjønnforskjeller.....	18
4.4 Sikkerhet og skader.....	20
5. Avslutning	22
6. Referanseliste	24
7. Vedlegg	26

1. Innledning

Jeg har i denne oppgaven valgt risikofylt lek og skader i barnehagen som tema og ønsker å se om det er noen sammenheng mellom disse. I 1996 kom det sikkerhetsforskrifter som skapte store endringer av lekeplassens utforming og resulterte i et nytt syn på barns lek da det var mange lekeapparater som ble ansett som farlige for barn. Barn som vokser opp i dag lever gjerne i en veldig beskyttende tilværelse. Barna er under oppsyn til enhver tid, slik at de ikke blir utsatt for fare. Foreldrene beskytter gjerne barna mot enhver fysisk og psykisk smell, noe som resulterer i at barna får et tynt erfaringsgrunnlag å lære fra. At de voksne polstrer barna i et tykt lag med bomull gjør at vi skaper denne generasjonen av bomulls barn som består av individer som er dårlig forberedt på å klare seg selv i en omskiftelig verden (Sandseter, 2000).

Som barn var jeg selv spenningssøkende og det å klatre i trær og være alene ved vannet var en naturlig del av min hverdag. Ved at vi fikk innført full barnehagedekning har det ført til at de fleste norske barn tilbringer store deler av sin hverdag i barnehagen. Dette har gjort at barnehagen har fått en større betydning for barns opplevelser og helhetlige utvikling og danning. Personalet i barnehagen må derfor være bevisste på den påvirkningen de har som fremmede eller begrensede faktorer for barns muligheter til å søke spenning og utfordringer (Sandseter, 2013b).

Jeg valgte risikofylt lek som tema siden dette fanget min oppmerksomhet allerede i første klasse ved Dronning Mauds Minnehøgskole. Når vi i tredje klasse skulle velge fordypning ble det et naturlig valg for meg å velge fysisk fostring. Grunnen for at jeg synes akkurat dette tema er spennende kommer trolig av at jeg selv som barn og voksen alltid har søkt aktiviteter som har en viss risiko. Aktiviteter innebærer noe som gir meg et kick eller en følelse av det å leve har alltid vært en vinner for meg.

Jeg ønsket også å knytte risikofylt lek opp mot skader i barnehagen, da dette er et tema som har vært belyst flere ganger i media og et område jeg vil møte i barnehagen som ferdigutdannet førskolelærer. Min endelige problemstilling ble derfor:

- *Hvordan kan risikofylt lek hindre skader i barnehagen?*

2. Teori

2.1 Begrepsavklaring

Risiko

Man skiller gjerne mellom subjektiv- og objektiv risiko. Den subjektive risiko er den risikoen et mennesket føler, det vil si hvordan individet selv vurderer sannsynligheten for at noe uønsket kan skje, og hvor overhengende faren for dette føles. Den subjektive risikoen er en viktig faktor når det gjelder menneskes handlingsvalg i en risikosituasjon. Den objektive risikoen er den risikoen som faktisk er tilstede, uavhengig av hva mennesket har av bakgrunns erfaring og hvilken følelse det har av faremomentet i situasjonen (Furuset, 2000 s. 68-69).

I følge Furuset (2000) vil det alltid være snakk om grader av risiko, og ikke total risikounngåelse. Man sier gjerne at en situasjon er forbundet med for eksempel stor eller liten risiko, men det vil være umulig å si at det finnes et totalt fravær av risiko eller en absolutt hundre prosent tilstedeværelse av risiko (Furuset, 2000 s. 69).

Lek

Det vil være vanskelig å gi en entydig forklaring eller definisjon på hva lek er. Noen hevder at lek å betraktes som et særtrekk ved mennesket som sådan, jamfør uttrykket homo ludens eller det lekende mennesket. Andre hevder at lek for barn er den mest dominerende form for virksomhet, særlig fordi den har så stor betydning for barnets fysiske og psykiske utvikling. Lek kan også være en problemløsningsprosess, der barnet får utforsket miljøet og seg selv i forhold til evner, behov, interesser og andre forutsetninger. Barn kan gjennom lek lære seg selv å kjenne og utvikle tillit og respekt i forhold til seg selv og hva det er i stand til å klare av utfordringer (Lillemyr, 2001 s. 17).

Et av de vanligste kjennetegnene på lek generelt er at det er en indre motivert aktivitet der aktiviteten er viktigere enn målet. Denne typen aktivitet gir barn en optimal opplevelse av aktivering, begeistring, spenning, glede og oppstemthet (Sandseter, 2013a). Lillemyr, (2001) hevder dette er for barnet belønning nok i seg selv. En indre tilfredsstillelse ved at barnet i leken lykkes med en utfordring, vil ha en stimulerende virkning på dets oppfatning av seg selv og sin egen dyktighet. Dette vil da øke barnets kompetansefølelse (Lillemyr, 2001).

2.2 Risikofylt lek

Den overordnede definisjonen av risikofylt lek blir her formulert som spennende og utfordrende lek som innebærer en risiko for fysisk skade (Sandseter, 2013a).

Sandseter deler risikofylt lek inn i seks ulike kategorier hvor de er mer definert og hvor de beskriver hvordan barn engasjerer seg i denne typen lek.

1. Leker med stor HØYDE- fare for skade ved fall, for eksempel klatring (i alle slags former), hopping fra høyder, henge/slange i høyder, balansere i høyde
2. Leker med stor FART – ukontrollert fart og tempo der man kan treffe noe (eller andre), for eksempel i sykling i høy fart, aking (Vinter), rutsjing, løping (ukontrollert)
3. Leke med FARLIGE REDSKAPER – som kan medføre skade, for eksempel øks, sag, kniv, hammer, tau
4. Leker nær FARLIGE ELEMENTER – der man kan falle i eller inn i noe, for eksempel vann/sjø, bål, stup
5. Leker som innebærer KAMP - der barna kan skade hverandre, for eksempel, bryting, slåssing, fekting med stokker eller lignende
6. Leker der barna kan FORSVINNE/GÅ SEG BORT, for eksempel i tilfeller der barna er uten oppsyn og ikke har «gjerder», for eksempel skog og lignende (Sandseter, 2013a, s. 180-181)

Hun konkluderer med at denne type lek hovedsakelig foregår utendørs i barns frie lek (Sandseter, 2013a).

2.2.1 Risikomestring

For at barn på en naturlig måte skal få kunne oppleve risikomestring på best mulig måte, må barna få engasjere seg i spenningsfylt lek og opplevelser. Boyesen (1997) hevder at barn må få lov til å nærme seg risikoer for at de skal få den nødvendige erfaringene med risikofylte situasjoner som gjør at de vil kunne mestre dem i fremtiden (Boyesen, 1997). Når et barn får erfaringer og oppøver risikomestring vil barnet få en reaksjonsevne, motorisk kontroll, fysisk styrke og romorienteringsevne som gjør at barnet i fremtiden er i bedre stand til å håndtere plutselige risikosituasjoner gjennom hensiktsmessige handlinger. Barnet er da også bedre rustet til å kunne ta realistiske risikovurderinger, da det har erfart lignende situasjoner tidligere. Men for å kunne øke disse ferdighetene, må barnet stadig få prøve ut sine fysiske grenser og sin motoriske kapasitet. Resultatet av dette er at barna blir sterkere, smidigere,

hurtigere og mer koordinerte. De vil få bedre biologiske forutsetninger og en bedre motorisk kontroll som gjør dem i stand til å takle utfordringer og farer på en god måte. Med andre ord kan man si at barna blir mer robuste og handlingsdyktige (Sandseter, 2013b s. 58).

På denne måten er den spennings- og risikofylte leken som barn med nysgjerrighet og iver søker, med på å gi dem erfaringer som er verdifulle når de skal mestre risikoer senere i livet. De får erfaringer i leken som lærer dem hva som er trygt, hva som er farlig, og hvor deres egen grense for mestring går (Sandseter, 2013b s. 58).

For at et barn skal kunne lære seg å mestre en risikosituasjon, må barnet på en eller annen måte nærme seg denne situasjonen, og dermed øke risikoen. Dette ser man gjerne er et dilemma for foreldre og andre voksne. De vil da heller fjerne risikokilden slik at barna ikke kommer i risikosituasjoner. Dette vil føre til at barnet ikke lærer hvordan de skal forholde seg til risikokilden, og problemet blir da at vi vil gjøre barnet en bjørnetjeneste. Både motorisk, fysisk og psykisk vil barnet gå glipp av viktig lærdom (Furuset, 2000).

Risikomestring er ikke bare tuftet på det å kunne persipere er risiko, men også det å ha de fysiske og motoriske forutsetningene for å kunne gjøre det rette i en risikosituasjon (Furuset, 2000 s. 71). Forskning viser at barn nærmer seg utfordringer og spenningsøkende aktiviteter på en progressiv måte. Barnet vil med andre ord steg for steg øke nivået av utfordringer tilpasset deres eget funksjonsnivå og mot. Det vil derfor være naturlig for barnet å søke utfordringer som ligger innenfor et potensielt mestringsnivå, litt over det de mestrer nå, men innenfor det barnet er i stand til å strekke seg mot og mestre. Når barn får lov til å søke utfordringer på denne måten, kaller Vygotskij den for den proksimale sonen for utvikling (Vygotskij, 1978).

Når barn søker nye utfordringer og da gjerne på grensen for hva de tør og mestrer, vil de skape verdifull kunnskap og erfaring om hva som er trygt og ikke trygt i sine omgivelser, og hvordan de skal håndtere og mestre dette slik at de ikke blir alvorlig skadet (Sandseter, 2013b).

2.2.2 Kjønnforskjeller

I følge Sandseter (2013b) er det kjønnforskjeller mellom jenter og gutter når det gjelder spenningsøking. Flere studier viser at det er gutter som søker mest spenning og risiko gjennom lek og handling. Også internasjonal forskning viser at gutter tar større sjanser enn jenter. Grunnen til dette forklares blant annet ved at guttene ofte vurderer risikoen i

situasjonen som lavere enn det jenter gjør, noe som gjør at guttene vurderer faren for å skade seg som minimal. Hvordan gutter og jenter sosialiseres og oppdras på, er også en mulig årsak til at gutter søker mer risiko enn jenter, da gutter gjerne blir mer oppfordret til å tørre å ta sjanser, mens jenter i større grad blir oppfordret til å være forsiktige (Sandseter, 2013b).

Breivik (2001) hevder at dagens samfunn er mer opptatt av sikkerhet, trygghet, omsorg og kontroll, noe som har ført til at vi lever på det jevne, passe behagelig og passe komfortabelt, uten å måtte ta ut det dypeste og ytterste i oss. Når det er snakk om utfordringspedagogikk vil det si at vi må gi barna våre mulighet til å møte utfordringer, oppleve usikkerhet og frykt, ta egne beslutninger og blir kjent med seg selv og sine omgivelser. Å tillate barna å oppleve situasjoner som er «skummeltartig» og fylt med skrekkblandet fryd vil gi dem slike muligheter (Breivik, 2001).

Unge har større behov for utfordringer, spenning og stimulering enn de eldre, og gutter har i større grad behov for spenning enn jenter (Breivik, 2001).

2.3 Barnehagen som arena for spenningsopplevelser

Leken som barn oppfatter som spenningsfylt og hvor risikoen er tilstede, er en type fysisk lek som ikke bør undertrykkes eller begrenses. Denne type lek er viktig for funksjonen i barnets tilnærming til seg selv og sin livsverden. Barnet vil en gang bli møtt av en utfordring hvor det må ta et bevisst valg, og kroppen må da utføre ubevisste bevegelsesresponser som krever at man må ha erfaring med liknende situasjoner for å kunne handle på en hensiktsmessig måte (Sandseter, 2013b, s. 58).

Leken i barnehagen skal selvfølgelig ikke være farlig. Men vi må være åpne på at barns lek også er risikofylt lek. De kan skade seg, så barnehagen må observere og legge til rette slik at det bare blir små-skrammer og ikke noe alvorlig (Lillevollen barnehage, 2014).

I de senere år har det vært stor oppmerksomhet rundt barns sikkerhet på alle områder, og det er et uttalt og viktig mål at man skal unngå at barn utsettes for risikoer de ikke er i stand til å forutse og vurdere, og å unngå alvorlige invalidiserende eller dødelige ulykker (Sandseter, 2013b s. 58-59). For at barnehagen skal kunne ivareta barns behov for spenning og risiko, men samtidig sørge for at dette foregår i relativt trygge former må man finne en balansegang (Sandseter, 2013b).

Selv om noen aktiviteter kan medføre småskader og mindre alvorlige hendelser, vil det være nødvendig å la barna få utfolde seg. Men barnehagen må selvfølgelig arbeide bevisst for å

unngå alvorlige hendelser som kan resultere i invaliditet og i verste fall død. Å finne denne balansegangen for personalet vil være utfordrende. Alle barn er forskjellige og noen søker flere utfordringer og større spenning enn andre, men alle barn synes det er gjevt med spennende opplevelser innimellom. Det vil derfor være viktig for de ansatte å ha en bevisst holdning til dette, og tenke gjennom dette med hensyn til sin praksis i barnehagen (Sandseter, 2013b).

2.4 Sikkerhet

I rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver (2011), legges det vekt på at barnehagen skal gi barna mulighet for lek, livsutfoldelse og meningsfylte opplevelser og aktiviteter i trygge og samtidig utfordrende omgivelser.

I dagens samfunn har sikkerheten i barnehagen blitt et viktig og aktuelt tema, som både foreldre, barnehagepersonalet, barnehageeiere og samfunnet har blitt mer opptatt av. Muligheten for at et barn kan skade seg, vil alltid være til stede når barna driver med vilter og fysisk bevegelseslek. Hvordan de voksne vil håndtere risiko og tilsyn med barn på, er påvirket av de kulturelle forskjellene fra land til land. Om vi sammenligner oss med andre land kan vi se at vi i Norge fortsatt har en liberal holdning til risiko og ulykker. I følge Sandseter (2013b), ligger det i den norske kultur å se fordelene ved å mestre risiko, erfare ulike værtyper og utforske natur og landskap. Til sammenligning viser en undersøkelse at halvparten av barn i England blir hindret i å klatre i trær fordi det ansees som farlig (Sandseter, 2013b, s. 402).

Breivik (2001) hevder at barn og unges oppvekst er i fare og at barns oppvekst er i økende grad preget av overbeskyttelse. Videre skriver han at det er en barnerett å få noen skrubbsår, brette et bein, fryse litt, være litt sulten innimellom. Vi må innse at livet er uforutsigbart. Møter med nye mennesker og testing av nye aktiviteter stiller oss ovenfor situasjoner der vi må være villige til å prøve og feile og til å ta sjanser. Livet i det moderne velferdssamfunnet er i ferd med å bli et liv kontrollert av regler og påbud, av beskyttelse og sikkerhetstiltak. Slike tiltak har sine grenser. Noen ganger må vi ta av oss hjelpen og teste ut i forhold til den virkelige verden og lives harde realiteter. Skal vi lære oss å mestre, må vi være villige til å utsette oss for mulige farer. Vi må være villige til å eksponere oss (Breivik, 2001).

Barn skal ikke bare ha det behagelig, de skal også være sikret på alle mulige måter, de skal ha det maksimalt trygt. Bare de siste 10-15 årene har det blitt et veldig fokus på det å bruke hjelmer. Breivik (2001) hevder at norske barn i økende grad har blitt tredd på hjelmer og sikkerhetsutstyr, og at dette har skjedd mer ut fra de voksnes behov, enn ut fra barnas egne

ønsker. Alle barn er kanskje ikke i stand til å avgjøre selv når det er nødvendig med sikkerhetsutstyr, men de voksne tar kanskje litt for mye hensyn til seg selv og til voksensamfunnets behov for sikkerhet, uten å se det fra barnas perspektiv, hvor frihet, lek og bevegelsesglede er veldig viktig. Han mener videre at konsekvensen av dette vil være at det er vanskeligere for barna å skaffe seg erfaringer om hvordan verden virkelig er (Breivik, 2001).

2.4.1 Skader og ulykker

Det er gjort internasjonal forskning på skadeomfanget som skjer i barnehager. Her kommer det frem at den vanligste faktoren for skader på lekeplassen ikke er egenskaper ved lekeplassutstyret eller utformingen av lekeplassen, men heller barns måte å leke på med sin naturlige trang til å utforske, ta risikoer og å bruke lekeplassutstyret på en kreativ, utfordrende og risikofylt måte (Sandseter, Sando, Pereliussen & Egset, 2013). Ut i fra forskningen kan man også se at barn som går i barnehagen, opplever svært få skader. Skadene som ofte skjer i barnehagen er naturlige småskader, som for eksempel skubbsår, blåmerker, og mindre alvorlige brister og brudd (Sandseter, 2013b).

Forskning viser også at det er kjønnsforskjeller i skadeomfang blant barn, da gutter er mer spenningsøkende og tar større risiko enn jenter, og derfor også skader seg oftere i lek enn jenter (Sandseter, Sando, Pereliussen & Egset, 2013). Sandseter (2013b) hevder at uansett hvor sikkert lekeplassutstyret er, vil barna ha en trang til å søke spenning som gjør at de bruker det på risikofylte måter. Også internasjonal forskning viser at sikkerhetslovgivningen for lekeplassutstyr ikke har ført til merkbar forskjell i skade statistikken på lekeplasser (Sandseter, 2013b, s. 402).

Man skal ikke se bort ifra at ytre regulering kan være hensiktsmessig til en viss grad, men mye tyder på at det vil være hensiktsmessig å være mer opptatt av å gjøre barn i stand til egen risikostyring.

I begrepet risikostyring ligger individets evne til å håndtere plutselige risikosituasjoner gjennom hensiktsmessige handlinger, for eksempel å ha god nok reaksjonsevne, motorisk kontroll og fysisk styrke til å gjenopprette balansen hvis underlaget plutselig svikter, eller å kunne vurdere fart og avstand slik at man svinger unna en fjellskrent man nærmer seg i full fart på akebrett (Sandseter, 2013b, s. 402)

At et barn får slike erfaringer vil være til hjelp når barnet skal gjøre risikovurderinger som er realistiske. De vil få en mer reell og subjektiv oppfatning av risikoelementet i situasjonen på

bakgrunn av at de har erfart en lignende situasjon tidligere. For at den voksne skal bidra på best mulig måte slik at barnet får mestre risiko på, må man kunne støtte barnets utforskning av risiko og utfordringer slik at de kan nærme seg denne innenfor relativt kontrollerbare rammer. Skal et barn klare å lære seg å mestre risikoer, må de naturligvis få nærme seg risikoer (Sandseter, 2013b, s. 403).

Av og til skjer det ulykker i barnas lek, men forskning viser at det generelt sett er få ulykker i lek sammenlignet med mange andre typer situasjoner og aktiviteter de er med i. I Norge kan man også se en sterk nedgang i antall ulykker og dødsfall blant barn de siste 50 årene. Det kommer da også fram at det skal være spesielt trygt i barnehager. Internasjonal forskning viser at det er svært få ulykker som skjer i barnas lek i barnehagen, og at de skadene som av og til oppstår, er av liten alvorlighetsgrad, slik som skrubbsår og andre småskader (Sandseter, 2013b, s. 57-58).

I gjennomsnitt skader hvert tiende barn seg i løpet av et år i norske barnehager. Så mye som 98 prosent av disse skadene er små skader som de voksne i barnehagen selv kan håndtere med trøst eller enkelt førstehjelp, mens to prosent av skadene krever omfattende medisinsk oppfølging av lege eller tannlege (Antonsen, 2013).

Det viser seg at de fleste skader seg utendørs, og at 83 prosent av disse skadene oppstår i forbindelse med fall. Fallene varierer fra å være fall fra trær til fall fra stoler og benker i 30 centimeters høyde. Sammenstøt, klemskader, slag, brannskader og at barnet har fått noe over seg er også andre skadesituasjoner. Forskning viser også at gutter har flere småskader enn jenter, men det er ingen kjønnsforskjeller for de mer alvorlige skadene (Antonsen, 2013).

3. Metode

Metoden vil være redskapet mitt når jeg skal finne svar på det jeg ønsker å undersøke. Den vil hjelpe meg å samle inn data, det vil si den informasjonen jeg trenger i undersøkelsen min. Når vi skal gjennomføre en undersøkelse eller et forskningsprosjekt, må vi benytte en eller annen form for metode. Man kan se på metode som et verktøy, et redskap. Larsen (2007) hevder at et slikt redskap er en fremgangsmåte for å få svar på spørsmål og tilegne seg ny kunnskap innenfor et felt. Metoden vil dreie seg om hvordan vi innhenter, organiserer og tolker informasjon (Larsen, 2007, s. 17).

Når man skal velge metode kan man enten velge de kvantitative metodene som har den fordel at den gir data i form av målbare enheter, hvor tallene gir oss mulighet til å foreta regneoperasjoner, enten vi ønsker å finne gjennomsnittlig inntekt i befolkningen eller hvor stor prosent av befolkningen som er avhengig av sosialhjelp. Man kan også velge de kvalitative metodene som tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dallan, 2007, s. 112). Både kvalitativ og kvantitativ metode tar sikte på å bidra til en bedre forståelse av det samfunnet vi lever i, og hvordan enkeltmennesker, grupper og institusjoner handler og samhandler (Dallan, 2007).

Sosiologen Vilhelm Aubert hevder at (som sitert i Dallan, 2012), en metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder (Dalland, 2012, s.111).

3.1 Valg av metode

For å finne svar på min problemstilling har jeg valgt å bruke kvalitativ metode. Grunnen for at jeg valgte kvalitativ metode, er for at jeg mener den vil kunne gi meg gode data og belyse spørsmålet mitt på en faglig interessant måte. Jeg hadde også et ønske om å utfordre meg selv mest mulig under denne prosessen og da ble det naturlig å bruke meg selv som instrumentet i et intervju, da jeg også føler at dette er en metode jeg behersker. Å velge en ukjent barnehage ble naturlig, slik at jeg som person ikke skulle ha noen kjennskap til mine informanter slik at dette kunne ha influert på arbeidet. (Dalland, 2012, s. 114-115).

3.2 Intervju

Et intervju er en samtale med et formål. Samtalen består av spørsmål, og svar der deltakerne har klart definerte roller. Intervjueren stiller spørsmål, og respondentene svarer (Ringdal, 2012).

Jeg bestemte meg tidlig for å bruke intervju som metode. Grunnen for dette var at dette var noe jeg følte jeg mestret siden jeg har holdt en del intervju gjennom studiet tidligere. Siden forskningsintervju ligger ganske tett opp til dagliglivets samtaler, tenkte jeg at dette ville være lett å gjennomføre. Kvale og Brinkmann (2012) hevder at det er altfor lett å intervju personer uten noen form for forberedelse eller refleksjon (Kvale & Brinkmann, 2012). For å forberede meg selv på best mulig måte før intervjuet hadde jeg laget meg en intervjuguide, som jeg brukte som et hjelpemiddel under intervjuet.

Det kvalitative forskningsintervjuet søker kvalitativ kunnskap uttrykt i normalt språk, og målet vil ikke være å kvantifisere. Intervjuet sikter mot nyanserte beskrivelser av den intervjuedes livsverden gjennom ord og ikke tall. Ved å være den kvalitative intervjuer oppfordrer jeg mine informanter til å beskrive så nøyaktig som mulig det de føler og opplever, og hvordan de handler. Min primære oppgave vil være å spørre hvorfor informantene opplever og handler som de gjør (Kvale & Brinkmann, 2012).

Før jeg skulle ut å samle inn data til oppgaven min lagde jeg en intervjuguide. Jeg valgte å bruke det planlagte og formelle intervjuet, som Postholm (2005) bruker betegnelsen strukturert intervju. Ved bruk av det strukturerte intervjuet stilte jeg alle respondentene den samme serie av spørsmål, som jeg hadde utformet i forkant av intervjuet. Informasjonen som jeg fikk fra intervjuet, ble sortert i forhold til forhåndsbestemte kategorier. Vanligvis er det lite rom for variasjon i svarene og dette var noe jeg også bemerket meg under intervjuet, bortsett fra når jeg stilte et litt mer åpent spørsmål i innledningen av intervjuet. Åpne spørsmål er midlertidig uvanlig ved bruk av strukturerte intervju (Postholm, 2005). Jeg stilte de samme spørsmålene i en fast rekkefølge til alle respondentene. På denne måten er det liten fleksibilitet i måten spørsmålene stilles og svares på. I en slik intervjusituasjon skal ikke intervjueren avvike fra de planlagte spørsmålene, og man skal heller ikke si seg enig eller uenig i de svarene man får, eller på noen måte gi respondenten en ide om sitt personlige syn på det emnet som tas opp i intervjuet (Postholm, 2005).

Informanten kan prøve å gjøre intervjueren til lags ved å gi det svaret han tror intervjueren ønsker, eller at respondenten forsøker å hindre at intervjueren skal lære om ham eller henne. Grunnen for at jeg valgte å intervju en barnehage jeg ikke hadde noe kjennskap til var på grunn av akkurat dette. Hadde jeg intervjuet for eksempel en av mine praksisbarnehager ville de hatt kjennskap til mine synspunkter rundt akkurat dette tema.

3.3 Utvalg av data

Det kvalitative intervjuet går mer i dybden. Og får å få til dette kan ikke antall informanter være for stort. Et godt intervju med en, to eller tre informanter kan gi mye stoff til en oppgave, og det vil være lurt å starte med et lite antall (Dalland, 2012). Jeg valgte å intervju fire med engang, da jeg var redd for at oppgaven skulle bli for spinkel, og siden jeg vet hvor vanskelig det er å få informanter. Det ble greit med data og alt kom til nytte i min oppgave.

Jeg intervjuet både menn og kvinner, i forskjellige aldre og med ulik bakgrunn og utdanning. Dette var med på å gi meg bredde i mitt utvalg.

3.4 Beskrivelse av utvalget

Informant 1: Kvinne, ca. 30 år, to barn, utdannet førskolelærer, arbeider som pedagogisk leder.

Informant 2: Mann, ca. 30 år, utdannet bilmekaniker og førskolelærer, arbeider som pedagogisk leder.

Informant 3: Mann, ca. 40 år, to barn, utdannet førskolelærer, master i naturfag, jobbet i flere barnehager, jobber som pedagogisk leder

Informant 4: Mann, ca. 20 år, utdannet førskolelærer, jobbet som vikar tidligere, men som pedagogisk leder nå.

3.5 Metodekritikk

Det finnes anerkjente vitenskapelige metoderegler og kunnskapskrav. Metodene skal gi troverdig kunnskap. Det betyr at kravene til validitet og reliabilitet må være oppfylt. Validitet står for relevans og gyldighet. Det som måles må ha relevans og være gyldig for det problemet som undersøkes. Reliabilitet betyr pålitelighet, og handler om at målinger må utføres korrekt, og at eventuelle feilmarginer angis (Dalland, 2012, s. 52).

3.5.1 Relevans og gyldighet

Det vil være enklere å sikre god validitet i kvalitative undersøkelser. Dette kommer av at jeg som intervjuer har mulighet til å stille utdypende spørsmål, stille flere spørsmål, og at den som blir intervjuet kan snakke mer fritt, og vi kan sammen rydde unna evt. misforståelser (Larsen, 2007). Siden jeg valgte å bruke et strukturert intervju hadde jeg ikke mulighet til å komme med tilleggsspørsmål eller spørre om jeg forstod informanten riktig. Jeg hadde heller ikke den muligheten jeg nå i ettertid ser jeg kunne ønsket meg, nemlig den åpne samtalen hvor vi kunne snakket mer fritt. Dette vil kunne prege mine data noe, da jeg ikke vet om jeg har forstått informanten rett.

3.5.2 Pålitelighet

I utgangspunktet er data relevante, men de må også samles inn på en slik måte at de er pålitelige. Det vil si at det ikke er rom for unøyaktigheter i de ulike leddene i prosessen. I et intervju ligger det selvklaart er mulig feilkilde i selve kommunikasjonsprosessen. Spørsmål og svar kan tolkes feil, klarer jeg å notere svarene riktig, og forstår jeg mine egne forkortelser? Det vil alltid være vanskelig å få med alt. Bruker man båndopptaker vil spørsmålet være om

lyden er god nok osv. Med andre ord, misforstår informanten spørsmålet, noterer intervjueren et unøyaktig svar, slik at meningsinnholdet endres ved reinskiving, fører dette til redusert pålitelighet. Skal man klare å unngå de vanligste feilene er det viktig med et godt forarbeid og være oppmerksom i gjennomføringen (Dalland, 2012, s. 120-121). For å sikre mine data på en måte jeg var fortrolig med, valgte jeg å bruke båndopptaker. Jeg slapp da å notere underveis noe som gjorde det mulig for meg å være oppmerksom i gjennomføringen. Jeg hadde da også mulighet til høre på opptakene flere ganger når jeg skulle transkribere datainnsamlingen.

Når jeg valgte å bruke kvalitativ metode fikk jeg som forsker møte informantene ansikt til ansikt, dette er noe jeg ser på som en fordel i forhold til bortfall. Det vil være vanskeligere for en informant å trekke seg fra et intervju når jeg først er der, enn å la være å fylle ut et spørreskjema. En fordel man egentlig har ved å bruke intervju er at man kan stille oppfølgingsspørsmål, da kunne jeg ha fått utfyllende svar og eventuelt ryddet opp i misforståelser. Siden jeg hadde forberedt meg på å bruke det strukturerte intervjuet holdt jeg meg til det og fikk derfor ikke denne muligheten. Det er kanskje derfor ikke like god validitet i min undersøkelse som jeg gjerne skulle ha ønsket. Siden jeg valgte å bruke det strukturerte intervjuet skulle jeg kanskje også ha brukt observasjon for å se om det informantene faktisk sier stemmer med det de gjør i praksis. Observasjoner av informanter, enten gjennom feltobservasjoner eller at en observerer under intervju, kan bidra til at det blir enklere å tolke svaret (Larsen, 2007).

Det jeg ser på som en liten utfordring ved bruk av den kvalitative metoden er at det var mer tidkrevende enn forventet å behandle mine data i ettertid, siden det ikke er ferdige svar kategorier som er krysset av. Det var i ettertid også litt omfattende å forenkle datamengden og få en oversikt for å kunne sammenligne svarene.

3.6 Kildekritikk

Kildekritikk betyr å vurdere og karakterisere den litteraturen som er benyttet. Det gjelder også andre kilder som er benyttet i oppgaven (Dallan, 2007). For å belyse min problemstilling har jeg benyttet meg av fagbøker, temahefter, artikler og internett. Jeg kan ikke si at det har vært vanskelig å finne litteratur da jeg selv har en del fagbøker rundt temaet, og biblioteket har også et stort utvalg av relevant teori. Mine veiledere har også gitt meg tips til ulike teorier som har vært til stor hjelp for min oppgave. Risikofylt lek og skader i barnehagen har i de siste årene fått en lang større posisjon i vårt samfunn, og det har også blitt gjort en del nyere forskning på dette fagområdet. Kroppslighet i barnehagen av Sandseter (2013b) er den

faglitteraturen som jeg har benyttet meg mest for å finne fagstoff til min problemstilling. Boka er basert på en del forskningsarbeid som Sandseter selv har utført, men hun refererer også til en del sekundær litteratur.

3.7 Ethiske retningslinjer

3.7.1 Forskningsetikk

Å få mennesker til å snakke om deres livssituasjon og måten de forholder seg til samfunnet på, er det bare mennesket selv som kan gi oss. Som student må jeg kunne ivareta mine informanter på en best mulig måte, og tillit vil spille en svært sentralt. Som jeg nevnte tidligere informerte jeg mine informanter om hvordan samtalen ville bli tatt vare på, og jeg bekreftet at det var kun jeg som skulle høre på lydopptaket og at det ville bli slettet etter bruk. (Dalland, 2012).

3.7.2 Personopplysningsloven

Formålet med lov om behandling av personopplysninger er å beskytte den enkelte mot at personvernet blir krenket gjennom behandling av personopplysninger.

Personopplysningsloven sier til meg som student hvordan jeg skal behandle opplysningene fra mine informanter i mitt arbeid og hvordan informasjonen skal behandles (Dalland, 2012).

3.7.3 Anonymitet

Før jeg skulle ut i barnehagen å intervju informerte jeg skriftlig at informantene ville være anonyme i undersøkelsen. Dette var en selvfølge for meg som skulle gjennomføre intervjuet, men jeg vet at uten et løfte om diskresjon vil muligheten for at informantene sier nei til å delta være større. Jeg valgte bevisst å ikke bruke kallenavn på mine informanter som for eksempel assistent 1 eller pedagogisk leder 2. Dette gjorde jeg slik at det ikke er mulig å knytte enkeltpersoner til opplysningene i min datainnsamling.

Når informantene deler sine opplevelser og syn på virkeligheten med meg, utlever de seg selv. For å skape den tilliten jeg ønsker informerte jeg først hvordan informasjonen ville bli brukt og hvilken hensikt jeg hadde med informasjonen. Jeg ga de også mulighet til å velge selv om de ønsket å delta, eller trekke seg. Ingen av informantene trakk seg, og dette tror jeg kommer av at jeg ga god informasjon før intervjuet startet.

4. Funn og drøfting

I og med at jeg brukte et strukturert intervju hvor samtlige informanter fikk samme spørsmålene i lik rekkefølge synes jeg det blir for mye oppramsing om jeg deler inn avsnittene i dette kapittelet etter spørsmålene. Jeg har derfor valgt å lage fire hovedpunkt og skrive et sammendrag fra intervjuet under hvert punkt. Resultatet av et strukturert intervju gjorde at informantene ga meg mye lik informasjon, derfor velger jeg å skrive resultatene mine samlet, og trekker ut det som er relevant for min problemstilling; Hvordan kan risikofylt lek hindre skader i barnehagen?

4.1 Risikofylt lek

Hva man ser på som risikofylt lek tror jeg vil være veldig individuelt, dette kom også fram under intervjuet. Den ene ser på risikofylt lek når man går utenfor seg selv, og utfordrer seg selv til det de kanskje synes er litt spennende og vågalt. Dette har en sammenheng med den subjektive risikoen, som omhandlet hva et menneske føler, det vil si hvordan individet selv vurderer sannsynligheten for at noe uønsket skal skje (Furuset, 2000). Flere av informantene ser på det å kaste stein og løping med pinner som risikofylt lek, da det kan få store konsekvenser om uhellet først er ute. Det er tydelig at klatring i trær er veldig akseptert i barnehagen, da ingen anser noe risiko ved klatring. Den objektive risikoen er den risikoen som faktisk er til stede, uavhengig av hva mennesket har av bakgrunns-erfaring og hvilken følelse de har av faremomentet i situasjonen (Furuset, 2000, s. 6). Jeg ble overrasket da ingen av informantene syntes det er noen risiko ved at et barn klatrer i trær, da risikoen faktisk er til stede. Jeg har selv erfart at barns ferdigheter i trær kan variere veldig, og at barn ofte kan overtrede det de selv mestrer. De begrunner dette med at de aldri hjelper barna opp i et tre for å klatre, men at barnet selv må mestre det å klatre opp og ned. Barnehagen tillater også spikking med kniv, men det er kun lov så lenge det er voksne tilstede. Sandseter (2013b), har delt risikofylt lek inn i seks ulike kategorier, og jeg tror ut i fra intervjuet med mine informanter at de har en forståelse for hva risikofylt lek er, da de benevner de ulike kategoriene; høyde, fart, farlige redskaper, farlige elementer, kamp, forsvinning/gå seg bort (Sandseter, 2013b).

Hvor komfortabel de ansatte var når barna lekte risikofylt lek varierte noe. Informantene med egne barn forteller meg raskt at de er mer komfortabel når barna i barnehagen leker risikofylt lek, enn om deres egne barn gjør det. De mener dette kommer av at de vet hvor grensene til barna i barnehagen går. Som Sandseter (2013b) skriver viser det seg at barn nærmer seg

utfordringer og spenningssøkende aktiviteter på en progressiv måte. Barnet vil med andre ord steg for steg øke nivået av utfordringer tilpasset deres eget funksjonsnivå (Sandseter, 2013b). Som mor selv, ser jeg tankegangen til informantene som svært interessant da det for meg vil være mere naturlig å la mitt eget barn utforske mere, da det er jeg alene som har ansvaret for konsekvensene om uhellet skulle være ute. Som ansatt i en barnehage er jeg mere bekymret for om et barn skulle skade seg, da jeg har ansvaret for andres barn. I praksis har jeg reflektert over min væremåte når barn leker risikofylt lek. Det er ikke til å skyve under en stol at klumpen i magen vokser for hvert skritt et barn tar lengre opp i treet. Siden jeg brukte et strukturert intervju fikk jeg ikke mulighet til å diskutere noe rundt dette området, noe jeg ser på som litt synd nå i ettertid.

«Vi i barnehagen oppdrar nesten andres barn, og da er det viktig at vi i barnehagen gir de rom for utvikling»

Som informanten sier har den fulle barnehagedekningen ført til at barnehagen har fått en stor betydning for barns opplevelser og helhetlige utvikling og danning. Sandseter (2013b) hevder da at personalet i barnehagen må være bevisste på den påvirkningen de har som fremmede eller begrensede faktorer for barns muligheter til å søke spenning og utfordringer (Sandseter, 2013b). Flere foreldre kommer ut i yrkeslivet og barna blir satt i barnehagen. Her tilbringer de mange timer og da er det klart at barnehagen må ha noe å tilby disse barna. Jeg tror et kompetent barnehagepersonell vil ha mere å tilby et barn enn foreldrene selv, da foreldrene gjerne ikke ser viktigheten med risikofylt lek. Den ene pedagogiske lederen jeg intervjuet sier han føler seg ganske trygg når barna han kjenner godt leker risikofylt lek, men at han moderer kanskje leker der hvor han ikke kjenner gruppedynamikken like godt som i hans egen gruppe. Møter med nye mennesker og testing av nye aktiviteter stiller oss ovenfor situasjoner der vi må være villige til å prøve og feile, og ta sjanser (Breivik, 2001). Her synes jeg også den voksne må tørre å eksponere seg litt. Jeg mener det er vi voksne som må endre holdninger og de sikkerhetstiltak vi gjør, for å skåne barna mot den risikofylte leken. Vi voksne tar kanskje litt for mye hensyn til oss selv og til voksensamfunnets behov for sikkerhet, uten å se det fra barnas perspektiv, hvor frihet, lek og bevegelsesglede er veldig viktig for å danne seg erfaringer og værere rustet til å møte utfordringer på best mulig måte. Informantene hevder de ser en positiv effekt av at barna leker risikofylt lek. De mener barna lærer å kjenne kroppen sin og de ser at barna vet hvordan de skal handle i de gitte situasjonen hvor det ofte kan oppstå en viss form for skade. Informantene opplyser og at de ser hvilke barn som er vant til aktiviteter med risikofylt lek. Barn som tidligere har lek med kniv og hammer, er den som sist

slår seg på tommelen, siden han har fått den erfaringen og repeteringen som trengs for å utføre aktiviteten uten at det skal oppstå skade. Jeg opplevde selv i praksis at et lite barn for første gang klatret i et tre og falt ned og slo seg. Kanskje var det redselen som var verst for barnet. Jeg valgte å ta med jenta tilbake til treet for å klatre sammen med henne. Det var kanskje en liten trygghet at jeg stod i nærheten, men da jenta klatret like høyt som sist uten å falle, tror jeg hun opplevde en risikomestring uten like som ga henne ny kunnskap om hva hun skulle gjøre annerledes for å ikke falle ned igjen.

4.2 Risikomestring

Når jeg spurte informantene om de trodde risikofylt lek fremmer eller hindrer skader, fikk jeg litt forskjellige svar. En mente at risikofylt lek kan hindre skader, og fremme barnas trygghet, balanse og mestringsnivå. Boyesen (1997) hevder (som sitert i Sandseter, 2013), at barn må få lov til å nærme seg risikoer for at de skal få den nødvendige erfaringen med risikofylte situasjoner som gjør at de vil kunne mestre dem i fremtiden (Sandseter, 2013b). Når et barn får erfaringer og opplever risikomestring vil barnet få en reaksjonsevne, motorisk kontroll, fysisk styrke og romorienteringsevne som gjør at barnet i fremtiden er i bedre stand til å håndtere plutselige risikosituasjoner gjennom hensiktsmessige handlinger (Sandseter, 2013b). Ut ifra disse resultatene ser jeg en tydelig sammenheng mellom det å la barnet få oppleve risikofylt lek og mestringsnivået som i senere tid kan hindre skader. Jeg tror at resultatet av at barn får prøve ut sine fysiske grenser og sin motoriske kapasitet, gjør at de blir sterke, smidigere, hurtigere og mer koordinerte. Informant 2 mente at isolert sett ville det fremme skader, men helhetlig hindre skader. Dette argumenterte han med at

«Siden barn i lav alder får utfordre seg selv med litt risikofylt lek, lærer de seg å kjenne sine egne og lekens grenser».

På denne måten kan man se den spennings- og risikofylte leken som barn med nysgjerrighet og iver søker, er med på å gi dem erfaringer som er verdifulle når de skal mestre risikoer senere i livet. De får erfaringer i leken som lærer dem hva som er trygt, hva som er farlig, og hvor deres egen grense for mestring går (Sandseter, 2013b s. 58). Det er ingen tvil om at barn må få møte risikoer for til slutt å kunne lære seg å mestre en risikosituasjon. Og som informanten sier mener jeg at også små barn må få møte risikoer, men som selvfølgelig er tilrettelagt for deres nivå. Alle barn er forskjellige og noen søker flere utfordringer og større spenning enn andre, men alle barn synes det er gjevt med spennende opplevelser innimellom (Sandseter, 2013b).

Men felles for de alle var at de trodde det ville hindre alvorlige skader. Dette fordi barna får erfart at om man nærmer seg grensa av hva de mestrer, så kan de falle og i verstefall slå seg.

«Om man aldri opplever risiko og kun holder seg innenfor et voksen konstruert regime, så vil de få lite erfaring og ingen forståelse om at her bryter jeg grenser osv.».

Furuset (2000) hevder at foreldre og voksne vil heller fjerne risikokilden enn øke risikoen, slik at barna ikke kommer i risikosituasjoner. Dette vil føre til at barna ikke lærer hvordan de skal forholde seg til risikokilden når den først oppstår, og problemet blir da at vi vil gjøre barnet en bjørnetjeneste. Både motorisk, fysisk og psykisk vil barnet gå glipp av viktig lærdom (Furuset, 2000). Ut ifra egne erfaringer kan jeg ofte se hvilke barn som har foreldre som lar de møte risiko i hverdagen, og hvem som ikke møter de store utfordringene. Barna som får oppsøke risiko, er gjerne trygg på seg selv, og de tør å møte nye utfordringer selv om de kanskje ikke mestrer dem. De barna som bli skånet mot risiko er gjerne usikker og det tar lengre tid før de nærmer seg noen aktivitet som utfordrer dem.

4.3 Kjønnsforskjeller

Under intervjuet kommer det tydelig frem at alle barna i barnehagen på hver sin måte er veldig spenningsøkende. Barna er flinke til å utfordre seg selv, da de blant annet setter utfor på ski, klatrer høyt opp i trærne og våger seg fremover på ulikt vis når de er på tur i skogen. En av informantene forteller at han opplever det som veldig individuelt hvor spenningsøkende barna er.

«Enkelte gir vel mer inntrykk for at de søker spenning, men trekker seg kanskje tilbake når det blir litt for spennende. Andre vet vel kanskje ikke helt sine egne begrensninger og kan befinne seg langt høyere oppi et tre uten at de vet hvor høyt det faktisk er».

Alle barn er forskjellige og noen søker flere utfordringer og større spenning enn andre, men alle barn synes det er gjevt med spennende opplevelser innimellom. Det vil derfor være viktig for de ansatte å ha en bevisst holdning til dette, og tenke gjennom dette med hensyn til sin praksis i barnehagen (Sandseter, 2013b). Fra egen praksis har jeg selv notert meg at det er en liten forskjell mellom kjønnene når det kommer til hvor spenningsøkende barna er. Jeg har observert at guttene søker en helt annen form for spenning enn jentene. Guttene søker gjerne lek hvor de kan vinne eller vise hvem som er sterkest, som for eksempel i boltrelek. De er gjerne mer høylytte og skal vise seg frem.

Informantene kan også se noen kjønnsforskjeller når det gjelder risikofylt lek. Under lekeslossing kan man se at guttene dominerer og det er sjeldent at jentene er med på den type lek. Guttene i barnehagen søker i større grad risikofylt lek, og guttene fremstår nok mer som vågal og frempå, og våger seg først ut. Sandseter (2013b), hevder det er kjønnsforskjeller mellom gutter og jenter når det gjelder spenningsøking. Flere studier viser at det er guttene som søker mest spenning og risiko gjennom lek og handling enn det jentene gjør. Grunnen til dette forklares blant annet ved at guttene ofte vurderer risikoen i situasjonen som lavere enn det jenter gjør, noe som gjør at guttene vurderer faren for å skade seg som minimal (Sandseter, 2013b). Jeg har som Sandseter (2013b) skriver sett at det er guttene som dominerer når det kommer til risikofylt lek. Men jeg har også bemerket meg at noen av jentene søker mer risikofylt lek, men at de ikke skal vise det fram på samme måte som guttene, og blir derfor ikke like mye lagt merke til når de søker spenning. Guttene skal tøffe seg og er gjerne høyløyt når de er i toppen av treet, slik at de er sikker på at de blir lagt merke til.

At jenter ikke deltar i lekeslossing tror jeg kommer av oppdragelsen og synet på hvordan ei jente skal være. Jeg føler ofte at jentene leker mer rolige leker, med kanskje 2-3 stykker, mens guttene ofte er høyløytte, aktive og opptrer i større grupper. Hvordan gutter og jenter sosialiseres og oppdras på, er også en mulig årsak til at gutter søker mer risiko enn jenter, da gutter gjerne blir mer oppfordret til å tørre å ta sjanser, mens jenter i større grad blir oppfordret til å være forsiktige (Sandseter, 2013b). Synet på hvilken oppdragelse som er rett til hvilket kjønn tror jeg varierer mer nå, enn tidligere. Jeg tror og at jentene i dagens samfunn blir mer oppfordret til å søke risikofylt lek på lik linje med guttene.

Når de snakker om andre aktiviteter som for eksempel klatring, ski, sykkel osv. kan de fortelle at det er aktiviteter som representerer begge kjønn, og at det er ofte de forsiktige jentene som for eksempel mestrer det å klatre høyest opp og ha best kontroll på situasjonen. Dette vil jeg tro kommer av at jentene ikke kaster seg like raskt ut i de ulike situasjonene som guttene, men at de har tid til å observere før de gjennomfører en oppgave. Dagens syn på kvinner tror jeg også spiller inn en rolle her og hvordan foreldre i dagens samfunn oppdrar barna sine. Jeg har ofte sett gutter som ikke tør å delta i risikofylt lek, rett og slett fordi de ikke har vært utsatt for noe form for fysisk anstrengelse tidligere. Jeg tror dette kan komme av curling foreldre, som tilrettelegger det meste for barna sine og skaper en generasjon av bomulls barn.

4.4 Sikkerhet og skader

De ansatte kan fortelle meg at barnehagen har utarbeidet en sikkerhetsbrosjyre som heter HMS i skogen. Der står det blant annet at når barnehagen er på tur og kommer til en ny lekeplass så skal de ansatte alltid gå opp grensa sammen med barna, så de er trygg innenfor det. Om det er trær i nærheten ser de ansatte om det er kvister som er i høyden til barnas øyne, de skal se etter om det er vann og stup i nærheten osv. De må alltid gjøre seg en vurdering når de kommer til en ny plass, men også når de kommer til de gamle lekeplassene skal de gå over grensene/området sammen med barna for å se at det ikke har kommet nye elementer som kan føre til skade. Selv om noen aktiviteter kan medføre småskader og mindre alvorlige hendelser, vil det være nødvendig å la barna få utfolde seg. Men barnehagen må selvfølgelig arbeide bevisst for å unngå alvorlige skader hvor invaliditet og i verste fall død kan bli resultatet (Sandseter, 2013b). At de voksne går opp grenser for lekeområdet med barna ser jeg på som svært positivt. Da får barna muligheten til å lære hvilke elementer som kan forårsake skade, og barna får være deltakende på prosessen. Som førskolelærer ville jeg også ha fått en mer avslappet holdning til turen om jeg visste at man hadde gjort det som kunne for å hindre de største skadene.

Den ene informanten forteller meg at de er flinke på å bevisstgjøre barna på at det de holder på med har en grense, og at den kan være ganske dramatisk.

«Hvis dere sitter midt på vippe dissa med hendene under, kan dere knuse fingrene».

De ønsker å bevisstgjøre barna på hvor de kan sette seg uten at det oppstår skade. Informanten sier på lik linje som Sandseter (2013b), at barna vil på denne måten skape verdfull kunnskap og erfaring om hva som er trygt og ikke trygt i sine omgivelser, og hvordan de skal håndtere og mestre dette slik at de ikke blir alvorlig skadet (Sandseter, 2013b). Ut ifra det jeg får opplyst fra informanten er det tydelig at han ønsker å støtte barnets utforskning, men han velger her å la barnet nærme seg denne risikoen, innenfor relativt kontrollerbare rammer. I noen situasjoner er det bedre at den voksne kan fortelle hva som faktisk kan skje, enn at barna en nødt til å oppleve det selv, for å få den erfaringen man måtte ha til neste gang. Nå vet jeg ikke om informanten ville ha brukt sitatet «knuse fingrene» til barna, men jeg tror det er viktig at de voksne er ærlige og forteller det som faktisk skjer, enn å si for eksempel «klemme fingrene» noe som barna kan ha opplevd før med langt mindre smerte, som igjen gjør at de ikke respekterer konsekvensene av å ha fingrene på feil sted.

Jeg får opplyst at personalet i barnehagen opplever svært få skader. Og de små skadene som er, kommer sjeldent av risikofylt lek.

«Vi har opplevd fallskader fra trær, men kvistene har tatt det meste av fallet, og de voksne har vært i nærheten, og har ofte avverget de fleste fallene».

Sandseter (2013a) har delt inn risikofylt lek i seks ulike kategorier, hvor det første er lek med stor høyde, hvor det vil være fare ved fall, som for eksempel i klatring, slenge i høyder og balansere i høyder. Jeg synes det er interessant at informantene sier de ikke opplever så mye skader i barnehagen, og at de skadene de har ikke kommer av risikofylt lek. Informanten siterer at de kan oppleve fallskader fra trær. Ut ifra de seks kategoriene til Sandseter (2013a), er høyde den ene kategorien. Hvorfor de ansatte ikke anser høyde som risiko fikk jeg dessverre ikke mulighet til å spørre om, men ut ifra svarene jeg fikk om hva de anser som risikofylt lek begrunner de dette med at barna må kunne klatre opp og ned selv. Men jeg anser muligheten for at barnet kan skade seg, også ved klatring, da muligheten alltid er tilstede når barn driver vilter og fysisk aktivitet.

Det barnehagen opplever mest av skader, er at barna faller og slår seg. Men de har også sett kuler av for eksempel steinkasting eller løping med pinner som har forårsaket små rifter i huden. Det er gjort forskning på skadeomfanget i barnehager, og ut ifra forskningen kan man se at barn som går i barnehagen, opplever svært få skader. Skadene som gjerne skjer barnehagen er naturlige småskader, som for eksempel skrubbsår, blåmerker, og mindre alvorlige brister og brudd (Sandseter, Sando, Pereliussen & Egset, 2013).

Under spikking med kniv kan barnehagen se at det gjerne blir et lite kutt i fingeren, og det er mest overfladiske sår som kutt, skrubbsår som kan plastres i barnehagen som går igjen. Det alvorligste tilfellet i barnehagens historie har vært en brukket arm, og det kom ikke av risikofylt lek, men av en glatt stubbe.

Når jeg spurte informantene mine om hva de syntes om de ulike sikkerhetstiltakene som gjøres rundt om i barnehagen for å hindre skader, som for eksempel å ta bort trær og bruke hjelm på barna fikk jeg ganske like svar fra alle informantene.

«Hårreisende og noe tull!»

De ønsker at barna skal få utfolde seg og holde på med ulike aktiviteter og lek, og at barna må få erfare å slå seg. Om vi sammenligner oss med andre land kan vi se at vi i Norge har en mer liberal holdning til risiko og ulykker. I følge Sandseter (2013b), ligger det i den norske kultur

å se fordelene ved å mestre risiko, erfare ulike værtyper og utforske natur og landskap (Sandseter, 2013b). Det er ingen tvil om at vi i Norge ser mer fordelene ved risikofylt lek enn i andre land. Undersøkelser viser blant annet at halvparten av barn i England blir hindret i å klatre i trær fordi det ansees som farlig. Og her må jeg si meg enig med mine informanter. Hårreisende! De voksne må ikke glemme hvordan deres hverdag var fylt med aktiviteter som for eksempel å klatre i trær, kjenne den gode følelsen av spenning og mestring for hver gang man turte å klatre litt høyere. Men på den andre siden tror jeg man må se det fra flere ståsted. Ikke alle foreldre har vært like risikosøkende som barn og kan dermed se det som skremmende når deres egne barn klatrer høyt i trærne i barnehagen.

5. Avslutning

Ut ifra min undersøkelse kan jeg i samsvar med teori og tidligere forskning se at det er en viss sammenheng mellom risikofylt lek og skader i barnehagen. Leken preger store deler av barnas hverdag, og kan kjennetegnes ved at det er en indre motivert aktivitet der aktiviteten er viktigere enn målet. Denne typen aktivitet gir barna en optimal opplevelse av aktivisering, begeistring, spenning, glede og oppstemthet. Det er heller ikke uvanlig at barna oppsøker aktiviteter som kan tilfredsstille den spenningen og gleden de søker i aktiviteter som har en viss form for risiko. Sandseter (2013a) har delt inn risikofylt lek i seks ulike kategorier, hvor man kan anse at risikoen i større grad er til stede. Men om risikoen er der, hvorfor søker barna så denne type aktivitet? Jo, det kiler i magen og de føle en form for risikomestring. Med andre ord kan man si at barna må få engasjere seg i spenningsfylt lek og opplevelser, for at barnet på en naturlig måte skal kunne oppleve risikomestring på en best mulig måte. Det er viktig å gi barna erfaringer og la de oppøve risikomestring, slik at de får en reaksjonsevne, motorisk kontroll, fysisk styrke og romorienteringsevne som gjør at barnet i fremtiden er i bedre stand til å håndtere plutselige risikosituasjoner gjennom hensiktsmessige handlinger (Sandseter, 2013b). Skal barna få denne muligheten må de voksne slutte å true barn og unges oppvekst med polstring og sikkerhetstiltak i enhver aktivitet. Overbeskyttelse kan føre til at barna blir engstelige som igjen kan føre til angst. Skrubbsår er bra, og skrubbsår er sunt! Det viser seg at det er en viss form for kjønnsforskjeller når det gjelder spenningsøking. Guttene søker mer risiko og spenning gjennom lek og handling enn hva jentene gjør. Guttene er mer utsatt for små skader, men ingen forskning viser at det er kjønnsforskjeller når det gjelder større skader (Sandseter, Sando, Pereliussen & Egset, 2013). Burde ikke jentene da være mer utsatt for skader, siden det er guttene som søker mest risikofylt lek og burde være mindre utsatt for skader og ulykker enn jenter?

Barn i barnehagen er generelt lite utsatt for skader, og skadene som skjer er gjerne naturlige småskader, som for eksempel skrubbsår, blåmerke, og mindre alvorlige brister og brudd (Sandseter, 2013b). Informantene gir også uttrykk for at det oppstår svært lite skader i barnehagen, og de skadene som skjer oppstår ute. Jeg bemerker meg at alle informantene mine kun snakker om risikofylt lek og skader i uteområdet, og at ingen engang benevner inneområdet. Jeg undrer meg på hvorfor det er blitt slik at man anser uteområdet som mest risikofylt og hvor de fleste skadene skjer. Kanskje er det fordi uteområdet er mye større og at naturen i seg selv har flere utfordringer å by på, enn hva det voksenkonstruerte inneområdet har?

Arbeidet med denne oppgaven har gitt meg innsikt i hvordan man gjennom risikofylt lek kan hindre skader. Jeg er blitt bevisst på at barna blir sterkere, smidigere, hurtigere og mer koordinerte av risikofylt lek. Dette fører til at barna får bedre biologiske forutsetninger og en bedre motorisk kontroll som gjør dem i stand til å takle utfordringer og farer på en god måte (Sandseter, 2013b).

Jeg tror barn som søker risikofylt lek lærer å kjenne kroppen sin og dens begrensinger på en helt annen måte, som igjen gir dem et fortrinn når de møter utfordringer og aktiviteter der risiko for skade er til stede. At barna får mestre utfordrende og skumle ting, gir de selvtillit og mot og de lærer å utvikle realistiske følelser av den faktiske risikoen.

I ettertid ser jeg at jeg kunne ha skrevet en intervjuguide som retter seg mer mot problemstillingen min. Takket være informative informanter som utdypet svarene sine, synes jeg selv at jeg har fått belyst problemstillingen min på en god og reflektert måte.

1. Referanseliste

- Boyesen, M. (1997). *Den truende tryggheten*. Doktorgradsavhandling, Trondheim: NTNU.
- Breivik, G. (2001). *Sug i magen og livskvalitet*. Oslo: Tiden.
- Dalland, O. (2007). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. (4. utgave). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Dallan, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*, 5. utg. Oslo, Gyldendal Akademisk.
- Furuset, K. (2000). *Ut, naturligvis! Barn natur og uteaktiviteter* (ss. 67-81). Trondheim: Trykkerihuset Skipnes.
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Rammeplanene for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2012). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Larsen, A.K. (2007). *En enklere metode*. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode. Bergen: Fagbokforlaget
- Lilemyr, O.F. (2001). *Lek på alvor*. 2. utgave. Oslo. Universitetsforlaget AS
- Postholm, M. B. (2005). *Kvalitativ metode*. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi, og kasusstudier. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold*. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvalitativ metode, 3.utgave. Bergen: Fagbokforlaget
- Sandseter, E.B.H, Sando, O.L., Pareliussen, I., & Egset, C.K. (2013). *Kartlegging av hendelser og ulykker som medfører skade på barn i barnehagen*. Trondheim: Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning.
- Sandseter, E. B.H (2013a) « Når det kiler i magen må æ bare flir og hyl! ». I Kvello, Ø. (red.). *Barnas Barnehage 2. Barn i utvikling*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Sandseter, E.B.H, Hagen, T.L. & Moser, T. (red.). (2013b). *Kroppslighet i barnehagen* pedagogisk arbeid med kropp, bevegelse og helse. Oslo: Gyldendal akademiske forlag.

Vygotskij, L.S. (1978). *Mind in society: The development for higher psychological processes* (oversatt av M.Cole): Cambridge, Massachuset: Harvard University Press

Sandseter, E. B. H. (2000). Spenningsbehov og risikomestring- som naturen som arena. I

Kvalnes, Ø. (2009, 12. januar). *Slipp bomullsbarne fri!*. *Aftenposten*. Lastet ned fra <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article2859907.ece>.

Lillevollen barnehage, *Barns risikofylte lek*. Lastet ned fra

http://www.lillevollen.no/?a_id=2464&PHPSESSID=0c7987a7788c8180ab133f1a2b962f44 Lastet ned 31.03.2014

Antonsen, F. (2013, 28. februar). *Få skader i barnehagen*. Barnehage.no. Lastet ned fra

<http://www.barnehage.no/no/Nyheter/2013/Februar/Fa-skader-i-barnehagen-/> Lastet ned 31.03.2014

6. Intervjuguide

1. Kan du fortelle litt om din bakgrunn som ansatt i barnehagen?
(Utdannelse, erfaringer osv.)
2. Er du en person som søker spenning?
3. Er barna i barnehagen spenningsøkende?
4. Hva ser du på som risikofylt lek?
5. Er du komfortabel når barn leker risikofylt lek?
6. Opplever du at det i noen aktiviteter i barnehagen har større risiko for skader?
7. Hvilke sikkerhetstiltak gjør barnehagen for å hindre skader?
8. Hva synes du om de tiltak som gjøres rundt om i barnehagen for å hindre skader, som for eksempel å ta bort trær?
9. Hvilke skader ser dere i barnehagen som kommer av risikofylt lek?
10. Tror du risikofylt lek fremmer eller hindrer skader?
(Hva og hvorfor?)